

ارزیابی سودآوری تعاونی‌های صید پره ماهیان استخوانی مستقر در جنوب شرقی دریای خزر،**محدوده استان گلستان در سال 1385-1384*****سعید یلقی¹، رسول قربانی² و سیدمحمود عقیلی²**¹ذخایر آبزیان داخلی گلستان، گرگان، ²دانشکده شیلات، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان**چکیده**

در این مطالعه داده‌های به دست آمده از پرسش‌نامه‌های تکمیل شده توسط مدیران شرکت‌های تعاونی صید پره ماهیان استخوانی مستقر در جنوب شرقی دریای خزر، محدوده استان گلستان در رابطه با هزینه‌های ثابت، متغیر، سود و برگشت سرمایه تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌های این مطالعه نشان داد که دوره بازگشت سرمایه در محدوده 0/14 و 2/42 سال می‌باشد و میانگین (سالانه) سود سرانه اعضای تعاونی‌ها از حداقل 1626155 ریال تا حداکثر 41585259 ریال بود. با توجه به سابقه دیرینه صنعت صیادی به شیوه‌های سنتی، توجه به توسعه ظرفیت‌های صیادی استانی ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: استان گلستان، سودآوری، شرکت‌های تعاونی صید پره**مقدمه**

به امر صید و صیادی اشتغال داشتند (معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، 1384). صید شرکت‌های تعاونی پره در استان‌های گیلان، مازندران و گلستان با تور چشمه ۳۰ تا ۳۳ میلی‌متر تا سال 1384 به عنوان صید استاندارد تلقی می‌شد (نیکی، 1385). عمده ترکیب گونه‌ای ماهیان صید شده در استان گلستان شامل گونه کفال، کپور دریایی، ماهی سفید، ماهی کلمه و شگ‌ماهی است که ماهیان خاویاری نیز در برخی موارد به عنوان صید ضمنی به وسیله پره‌های صیادی صید می‌گردند که با هماهنگی ناظرین صید پره به صیدگاه‌های استحصال ماهیان خاویاری وابسته به شیلات ایران تحویل داده می‌شوند (معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، 1384). میزان صید تعاونی‌های پره علاوه بر تغییرات منطقه‌ای متأثر از تغییرات جوی و اقلیمی نیز می‌باشد. لازم به ذکر است عمده شرکت‌های تعاونی صیادی مستقر و فعال در منطقه

بدون تردید ماهیان دریای خزر به‌ویژه ماهیان استخوانی از نظر تجاری، اقتصادی و تامین بخش عمده‌ای از پروتئین مورد نیاز و همچنین اشتغال‌زایی و کسب درآمد و امرارمعاش زندگی مردم ساحل‌نشین نقش تعیین‌کننده دارد. استان گلستان با دارا بودن 110 کیلومتر نوار ساحلی در کنار دریای خزر به‌عنوان یکی از مناطق مستعد ماهی‌گیری محسوب می‌گردد، به‌طوری‌که سواحل متنوع ماسه‌ای، گلی و یا ترکیبی از آن‌ها قابلیت این منطقه را جهت صید انواع ماهیان استخوانی بیش از پیش با پراکنش متفاوت ساحلی نمایان می‌سازد. در استان گلستان در سال 1384 تعداد 19 شرکت تعاونی صیادی صید ماهیان استخوانی با تعداد 1391 صیاد در سه منطقه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در نیمه دوم سال به مدت 6 ماه

* مسئول مکاتبه: saeed393@yahoo.com

پربابی رودخانه‌ها در محل طبیعی بازسازی ذخایر آبزیان، رعایت و نظارت بر عملیات صید پره، برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی، آموزش صیادان در زمینه‌های رعایت ایام ممنوعه صید و استانداردهای تور پره، افزایش تلاش صیادی، حفاظت از ذخایر آبزیان توسط یگان حفاظت منابع و نظارت در عملیات صید توسط کارشناسان شیلاتی اعلام نمود.

این مطالعه با هدف بررسی وضعیت اقتصادی شرکت‌های تعاونی صیادی پره با تأکید بر میزان هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای به تفکیک هر یک از شرکت‌ها و منطقه استقرار تعاونی‌ها (میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان) و در نهایت بررسی مشکلات موجود در امر صیادی در منطقه نوار ساحلی دریای خزر در استان گلستان انجام پذیرفته است.

مواد و روش‌ها

این تحقیق در سواحل جنوب شرقی دریای خزر (محدوده استان گلستان) و به صورت پرسشنامه‌ای از شرکت‌های تعاونی پره ماهیان استخوانی صورت گرفت.

خواجه‌نفس و گمیشان قدمت چندانی نداشته، بنابراین جهت تجهیز ادوات صیادی و ترابری خود متحمل هزینه‌های بسیار سنگین شده‌اند که به‌طور عمده با مساعدت اتحادیه تعاونی‌های صیادی پره از محل تسهیلات بانکی خریداری گردیده‌اند و در حال حاضر به‌علت پایین بودن میزان صید و در نتیجه پایین بودن درآمد، توان بازپرداخت اقساط سالیانه خود را ندارند و این معضل در شرایط فعلی گریبان اکثریت صیادان را گرفته و ادامه این صنعت را دچار تنگنا نموده است. در سال‌های اخیر به‌دلیل افزایش فعالیت صیادی قانونی و غیرقانونی، کاهش ضریب بازگشت بچه‌ماهیان رهاسازی شده ناشی از کاهش وزن رهاسازی و کاهش تکثیر طبیعی، میزان صید ماهیان استخوانی روند کاهش داشته است (عبدالملکی، 1383). به همین خاطر سازمان شیلات از چندین سال قبل اقدام به تکثیر مصنوعی انواع ماهیان استخوانی و رهاسازی آن به دریا کرده است. یحیایی (1384) علت افزایش صید انواع ماهیان استخوانی در دریای خزر را در سال 1374، تکثیر مصنوعی و رهاسازی آن در دریا، شرایط مناسب آب و هوا و

شکل 1- استقرار شرکت‌های تعاونی صیادی پره در سواحل جنوب شرقی دریای خزر (محدوده استان گلستان)

دریافت یک نرخ بازگشت سرمایه مناسب باشند. نرخ بازگشت سرمایه برای زمانی که مدت سرمایه‌گذاری یک سال باشد یا برای میانگین سالانه به صورت زیر محاسبه می‌شود (Brigham و Pappas, 1972):

$$ROR = \frac{\text{سرمایه اولیه (ثابت) - اصل و فرع دریافتی (درآمد ناخالص)}}{\text{سرمایه اولیه (ثابت)}}$$

سرمایه اولیه / سود ناخالص (درآمد خالص) = ROR

هزینه و درآمد: هزینه‌ها می‌توانند شامل هزینه‌های نقدی و غیرنقدی باشند. هزینه‌های نقدی معمولاً در مواردی پیش می‌آیند که منابعی خریداری شده و بلافاصله در جریان تولید مصرف می‌شوند. در اغلب موارد، هزینه‌های نقدی نتیجه خرید نهاده‌های بی‌دوام (مصرفی) مثل سوخت و مالیات‌ها و مخارج بیمه و غیره است که تنها در یک دوره تولید (فعالیت) مصرف می‌شوند.

= درآمد خالص (سود ناخالص)

هزینه‌های ثابت نقدی - هزینه‌های متغیر (جاری) - درآمد ناخالص

= سود خالص

هزینه‌های ثابت غیرنقدی (استهلاک) - درآمد خالص

تعداد اعضاء / سود خالص = سود خالص سرانه

هزینه‌ها به دو طبقه ثابت و متغیر تقسیم شده‌اند:

هزینه‌های ثابت مستقل از میزان تولید هستند، به طوری که هزینه‌هایی مانند هزینه‌های بیمه و مخارج مشابه، حقوق و دستمزد و استهلاک سرمایه‌های ثابت از جمله هزینه‌های ثابت می‌باشند. هزینه‌های ثابت معمولاً مربوط به نهاده‌های ثابت هستند و هزینه‌های متغیر مربوط به نهاده‌های متغیر هستند. اگر چنانچه مقدار نهاده یا منبع در طول دوره تولید تغییر کند به آن نهاده، نهاده متغیر اطلاق می‌شود. درآمد خالص (سود ناخالص) دوره فعالیت با تفریق مخارج نقدی از

انجام این تحقیق مبتنی بر دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. در روش کتابخانه‌ای به طور عمده پیشینه مطالعاتی این تحقیق در استان‌های هم‌جوار مورد بررسی قرار گرفت. در روش میدانی نیز با تنظیم فرم‌های مخصوص و اعزام پرسشگران، مصاحبه‌هایی با مدیران شرکت‌های تعاونی صیادی به عمل آمد و همچنین جهت بررسی میزان هزینه و درآمد از دفاتر رسمی شرکت‌های مذکور استفاده شد. اطلاعات حاصله با استفاده از نرم‌افزار Excel و SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

دوره بازگشت سرمایه: دوره بازگشت سرمایه یک روش تقریبی برای مقایسه اقتصادی پروژه‌ها است. تحلیل‌گر با استفاده از این روش در جستجوی مدت زمانی است که سرمایه اولیه بتواند توسط درآمدهای سالیانه جبران شود. به عبارت ساده‌تر، مجموع درآمدهای خالص سالیانه، در آن دوره زمانی با هزینه‌های سرمایه‌گذاری برابر گردد. رابطه کلی محاسبه دوره برگشت سرمایه (نقطه سر به سر) به صورت زیر می‌باشد (Brigham و Pappas, 1972):

$$-P = \sum_{i=1}^n (CF)_i = 0$$

در رابطه فوق CF برابر فرآیند مالی در پایان سال n ام است. اگر درآمدهای سالیانه در پایان هر سال (دوره فعالیت) مساوی فرض شود و P : هزینه اولیه (هزینه سرمایه‌گذاری) باشد، n : دوره بازگشت سرمایه است که از رابطه زیر قابل محاسبه است (Brigham و Pappas, 1972):

$$n = P/CF$$

درآمد خالص سالیانه / هزینه اولیه (هزینه سرمایه‌گذاری) =

نرخ بازگشت سرمایه: یک سرمایه‌گذاری زمانی می‌تواند سودده تلقی شود که سرمایه‌گذاران در انتظار

درآمد کل (ناخالص) به دست می آید. هزینه‌های غیرنقدی شامل استهلاک سرمایه ثابت و هزینه‌های فرصت منابع است. استهلاک عبارت از توزیع هزینه سرمایه‌گذاری یا قیمت خرید نهاده‌های با دوام بین تمام سال‌های عمر مولد (مفید) این نهاده است (جدول 1). برای محاسبه استهلاک سرمایه ثابت تعاونی‌های صیادی، عمر مولد (مفید) سرمایه ثابت آن‌ها به طور متوسط 5 سال در نظر گرفته شد و سپس با روش خطی ساده، میانگین استهلاک هر یک از عوامل بادوام تعیین شد.

جدول 1- لیست هزینه‌های تعاونی‌های پره مستقر در ناحیه صیادی میانکاله

هزینه‌های متغیر	هزینه‌های ثابت نقدی	هزینه‌های ثابت غیرنقدی
تعمیر و نگهداری بدنه کرجی و قایق	آموزش تعاون	کرجی- تورریز
تعمیر و نگهداری موتور قایق	بهره غیربانکی	بدنه قایق
تعمیر و نگهداری خودرو	حقوق نگهبان شرکت تعاون	موتور قایق
تعمیر و نگهداری تراکتور	حقوق حسابدار و مدیرعامل	خودرو
تعمیر و نگهداری وینچ	حق اتحادیه	تور و ادوات
تلفن	پرداخت بهره بانکی	وینچ
خدمات اداری (ملزومات و...)	تعرفه صید	تراکتور
مایحتاج عمومی صیادان	بیمه تاسیسات	موتور برق
ظروف حمل و نقل ماهی	بیمه پرسنل	ساختمان و تاسیسات
حق‌العمل کاری فروش	بیمه خودرو	تریلی تراکتور یک‌کش
تور و ادوات صیادی مصرف شده	-	سایر
سوخخت مصرفی	-	استهلاک سالیانه
سایر (هزینه متفرقه)	-	-
تعمیر و نگهداری موتور برق	-	-
تعمیر و نگهداری تور	-	-
برق	-	-
تعمیر و نگهداری ساختمان و تاسیسات	-	-
تعمیر و نگهداری تریلی تراکتور	-	-

مورد مطالعه از روش بودجه‌بندی استفاده گردید (Brigham و Pappas, 1972).

برای ارزیابی تأثیر کمی برخی خصوصیات تعاونی‌ها و اعضای آن‌ها بر میزان صید از روش تحلیل رگرسیون استفاده شد. برای این منظور یک تابع عملکرد (صید) با روش تخمین حداقل مربعات معمولی برآورد شد. متغیر وابسته این تابع میزان کل صید تعاونی در طول یک فصل صید بوده و متغیرهای مستقل آن عبارتند از: تعداد اعضای تعاونی (نفر)،

بنابراین تعاونی‌های صیادی باید هر سال به اندازه میانگین استهلاک ذخیره یا پس‌انداز کنند یا در ماشین‌آلات و تجهیزات و ادوات با دوام سرمایه‌گذاری نمایند. در غیر این صورت بعد از چند سال برای آن‌ها تعدادی ماشین‌آلات و تجهیزات مستهلک باقی می‌ماند و ذخیره‌ای هم برای تجدید سرمایه خود نخواهد داشت. وقتی استهلاک از درآمد خالص کاسته شود، سود خالص به دست می‌آید. برای محاسبه درآمد خالص و سودآوری تعاونی‌های صیادی

صیادی میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان به امر صید ماهیان استخوانی در نیمه دوم سال اشتغال دارند. نیروی انسانی شاغل در این تعاونی‌ها بین 57 تا 69 نفر متغیر می‌باشد. کم‌ترین تعداد مربوط به شرکت شایان‌آیدین و بیش‌ترین نفرات مربوط به شرکت تعاونی نیازآباد و قره‌سو می‌باشد.

با توجه به اطلاعات حاصله، تعداد دفعات پره‌کشی در بین شرکت‌های تعاونی پره متفاوت بود، به طوری که شرکت‌های تعاونی پره چپاقلی و پره شهید عظیم‌گل به ترتیب با 262 و 152 بار پره‌کشی بیشترین و کم‌ترین دفعه پره‌کشی را به خود اختصاص داده‌اند. در این بررسی منطقه مورد مطالعه به سه منطقه مجزای صیادی با توجه به محل استقرار شرکت‌های تعاونی میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان، تقسیم‌بندی شد.

دفعات پره‌کشی (تعداد)، تعداد روزهای صید (روز)، ارزش تور و ادوات صیادی (تومان)، مقدار تور پره مصرف شده (کیلوگرم)، تجربه صیادی اعضای هیأت مدیره (سال)، میانگین سن اعضای هیأت مدیره (سال)، دوره‌های آموزشی اعضای هیأت مدیره (تعداد)، میزان تحصیلات اعضای هیأت مدیره (سال)، تعداد فوکاچی (نفر).

نتایج و بحث

به دنبال محرز شدن ضرر و زیان ناشی از صید شیوه دام‌گستری بر ذخایر ماهیان دریای خزر به‌ویژه ذخایر ماهیان خاویاری، شرکت سهامی شیلات ایران با تقبل هزینه‌های ناشی از تغییر شیوه صید، شاغلین این زیر بخش را به تشکیل شرکت‌های تعاونی صید، پره و عضویت آن تشویق نمود، به طوری که تا سال 1384 تعداد 19 شرکت تعاونی پره در سه منطقه

جدول 2- میانگین صید ماهیان استخوانی و صید ضمنی ماهیان خاویاری (کیلوگرم) در سه منطقه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در سال

1384-1385

ماهی صید شده	میانکاله	خواجه‌نفس	گمیشان
سفید	46555/4±16100/9 ^a	7703±6703/9 ^b	1332/5±502/9 ^b
کفال	67494/3±22073/7 ^a	13410/3±7797/7 ^b	54999±23605/4 ^a
کپور	149/2±74/9 ^b	2437/3±384/6 ^b	7853/5±5391/7 ^a
سایر ماهیان استخوانی	1907/6±561/9 ^a	1056/3±325/3 ^b	1020/7±240/7 ^b
خاویار	94/59±44/36 ^a	50/38±33/09 ^{ab}	25/52±26/92 ^b
گوشت تاس‌ماهی	479/4±142/3 ^a	312/8±196/2 ^{ab}	148/5±81/6 ^b

نسبت به دو منطقه دیگر بیش‌تر بود. البته متوسط صید در هر پره‌کشی در منطقه گمیشان نسبت به منطقه خواجه‌نفس به‌طور معنی‌دار بالاتر بوده، ولی سرانه صید در این دو منطقه تفاوت معنی‌دار نداشتند. متوسط صید در هر پره‌کشی در منطقه میانکاله نسبت به مناطق صیادی خواجه‌نفس و گمیشان بیشتر و در

میانگین صید ماهیان استخوانی و صید منحنی ماهیان خاویاری در سه منطقه صیادی در جدول 2 آمده است. همچنین در جدول 3، متوسط صید در هر بهره‌کشی و سرانه صید هر صیاد در سه منطقه صیادی نشان داده شده است. متوسط صید در هر پره‌کشی و سرانه صید هر صیاد در منطقه میانکاله به‌طور معنی‌دار

مورد گمیشان نیز از خواجه‌نفس بیشتر بود (جدول 3). تفاوت در میزان صید ماهیان استخوانی در سه منطقه مورد مطالعه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان احتمالاً به نوع بستر، عمق ناحیه صیادی و دوری یا نزدیکی به رودخانه به‌عنوان یک منبع آب شیرین و عوامل دیگر بستگی دارد که روی گونه ماهی و مقدار صید می‌تواند مؤثر باشد. همچنین به‌طور کلی تعداد دفعات پره‌کشی تابع شرایط اقلیمی، مهیا بودن ادوات و امکانات و انگیزه‌های صیادان است.

جدول 3- متوسط صید در هر پره‌کشی و سرانه صید هر صیاد در مناطق سه‌گانه صیادی در سال 1385-1384

ناحیه صیادی	متوسط صید در هر پره‌کشی (کیلوگرم)	سرانه صید هر صیاد (کیلوگرم)
میانکاله	596/5±202/8 ^a	1648/3±576/7 ^a
خواجه‌نفس	123/9±48/8 ^c	351/1±83/9 ^b
گمیشان	359/9±130/3 ^b	881/51±295/3 ^b

واسکازین و نفت سفید تشکیل می‌دهد. مصرف گازوئیل در منطقه صیادی میانکاله به‌طور معنی‌دار بالاتر از مناطق صیادی خواجه‌نفس و گمیشان است (جدول 4).

از نظر میزان استهلاک، لوازم مصرفی و سرانه ماهیانه تفاوت معنی‌داری بین سه منطقه صیادی وجود ندارد، ولی از نظر تعمیرات و سوخت مصرفی در منطقه میانکاله به‌طور معنی‌دار بیشتر است (جدول 5).

به‌نظر می‌رسد که کاهش روزهای صید، افزایش دفعات پره‌کشی در روزهای محدودتر، حضور افراد با تجربه صیادی بیشتر و مسن‌تر در هیأت مدیره و برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی بیشتر برای اعضای هیأت مدیره و صیادان می‌تواند عملکرد تعاونی‌ها را در افزایش صید و درآمد بهبود دهد. در هر فصل صیادی میزان قابل‌توجهی از هزینه‌های جاری شرکت‌های تعاونی صید پره را هزینه سوخت شامل بنزین، گازوئیل، روغن، گریس،

جدول 4- مقادیر مصرفی اقلام بنزین، گازوئیل، روغن، گریس، واسکازین و نفت سفید در سه منطقه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در استان گلستان در سال 1385-1384

سوخت	میانکاله	خواجه‌نفس	گمیشان
بنزین	3064504±12546945 ^a	4805473±10078000 ^a	3919082±12196858 ^a
گازوئیل	3313751±12190517 ^a	2056376±6235825 ^b	1741584±3349130 ^b
روغن	4667880±8123778 ^a	1642339±4507125 ^a	8698587±7375667 ^a
گریس	605591/6±366111/1 ^a	43370/5±119500 ^a	64851/9±109166/7 ^a
واسکازین	427841/1±494000 ^a	172677±269000 ^a	296037/2±331000 ^a
نفت	622361/8±999120	-	-

گمیشان از نظر هزینه کلی تفاوت معنی‌داری با هم نداشتند.

به هر حال هزینه کلی در منطقه میانکاله بیش‌تر از دو منطقه دیگر است حال آن‌که دو منطقه خواجه‌نفس و

جدول 5- مقایسه هزینه‌های جاری شرکت‌های تعاونی صیادی مستقر در مناطق میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در سال 1385-1384

هزینه	میانکاله	خواجه‌نفس	گمیشان
استهلاک	13175683±47000000 ^a	9644817±35000000 ^a	8560938±37000000 ^a
تعمیرات	40106109±380000000 ^a	59927734±220000000 ^b	30228574±230000000 ^b
سوخت	6584168±34000000 ^a	4656345±21000000 ^b	8284826±23000000 ^b
لوازم مصرفی	86012815±160000000 ^a	76078176±120000000 ^a	44616248±78000000 ^a
سرانه هزینه ماهیانه	57397/3±177222/2 ^a	93808/3±175000 ^a	70828/4±176666/7 ^a

نتایج محاسبات به تفکیک تعاونی‌ها و نواحی صید در جدول 6 منعکس شده است. در جدول مذکور درآمد کل، معادل متوسط درآمد صید است که در طول چند سال مورد انتظار می‌باشد. ممکن است درآمد سالانه حدود این رقم متوسط، نوسان داشته باشد. به عبارت دیگر درآمد کل صیادی عبارت از مجموع جریان وارد شده به هر یک از تعاونی‌ها در طی دوره فعالیت (فصل صید) است. سود خالص سرانه منبع پرداخت‌های مربوط به کار، مدیریت و سرمایه اعضای تعاونی‌ها می‌باشد.

با توجه به جدول 6 مشاهده می‌شود که کم‌ترین و بیش‌ترین درآمد خالص (سود ناخالص) به ترتیب متعلق به تعاونی‌های نور گلستان و توماچلر می‌باشد که برابر با 256977820 و 2574152297 ریال است. علاوه بر این حداقل و حداکثر سود خالص به ترتیب متعلق به تعاونی‌های شهید عظیم‌گل و توماچلر می‌باشد که به ترتیب معادل 125213925 و 2495115587 ریال می‌باشد.

میانگین سود اعضای شرکت‌ها از حداقل 1626155 ریال در تعاونی شهید عظیم‌گل تا حداکثر 41585259 ریال در تعاونی توماچلر متغیر است که این میزان بیانگر اختلاف قابل توجه درآمد صیادان در تعاونی‌های مختلف می‌باشد.

همه‌ساله برخی از اقلام صیادی و یا احیاناً موتوری شرکت‌های تعاونی در صورت عدم قابلیت کاربردی در صید، با طی مراحل اداری و قانونی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های شرکت به فروش می‌رسد که جزء درآمد جنبی شرکت‌های تعاونی صیادی پره محسوب می‌گردد.

کم‌ترین و بیش‌ترین دوره بازگشت سرمایه متعلق به تعاونی‌های صیادی قره‌سو و توحید می‌باشد که به ترتیب برابر با 0/14 و 2/42 سال می‌باشد. کم‌ترین و بیش‌ترین نرخ بازگشت سرمایه به ترتیب در تعاونی‌های توحید و قره‌سو مشاهده می‌شود که برابر با 722/1 و 41/34 درصد می‌باشند (جدول 7). با توجه به مقادیر نرخ بازدهی سرمایه ملاحظه می‌شود که نسبت حداکثر نرخ بازدهی به حداقل آن در میان تعاونی‌های صیادی مورد مطالعه برابر با 16/28 است. به عبارت دیگر نرخ بازدهی سرمایه پردرآمدترین تعاونی از نظر میزان سودآوری و بازدهی، 16/28 برابر نرخ بازدهی کم‌درآمدترین تعاونی است. از جمله راهکارها جهت سودآوری شرکت‌های تعاونی پره، شناسایی صیادان واقعی و ایجاد ضوابط برای ایشان، کنترل و نظارت بر بازار فروش ماهی و جلوگیری از کار واسطه‌ها و سماکان است.

جدول 6- نتایج محاسبات به تفکیک تعاونی‌ها و نواحی صید (ریال) در استان گلستان در سال 1385-1384

ناحیه صیادی	شرکت‌های تعاونی صید	هزینه‌های متغیر (جاری)	هزینه‌های ثابت نقدی	هزینه‌های ثابت غیرنقدی (استهلاک)	درآمد ناخالص	درآمد خالص (سود ناخالص)	سود خالص	سود سرانه
چارقلی	چاره‌سو	525360455	104700045	71408793	2874494689	2154434189	2082025396	29743220
گلستان	نیازآباد	610670914	89474350	69654870	2350811554	1650666290	1581011420	25095419
میانکاله	شهید بهشتی	416520750	156410654	75303222	1615173389	1042241985	966938763	9767058
	بصیرآباد	144263400	131408892	78076000	2106482074	1677237809	1599161809	25383521
	مختومقلی	336383882	129228356	93840000	1628384594	1162772356	1068932356	14252431
	توماچلر	318840974	150489779	82400000	1453618333	984287580	898887580	11236095
	نمونه	305514031	99243068	79036710	2978909396	2574152297	2495115587	41585259
	عظیم گل	640378000	24514415	78940600	2403357132	1738464717	1659524117	27658735
خواجه‌نفس	ابوحنیفه	144263400	70066685	49145180	388689190	174359105	125213925	1626155
	شایان‌آیدین	360872950	118961122	37288300	1112467820	632633748	595345448	8155417
	نور گلستان	164187229	92749488	77284000	655649470	398712753	321428753	5639101
	خزرگمیشان	386776852	10118150	61997844	653872822	256977820	194979976	2785428
	غنچه گمیشان	199930884	100404704	86388960	918333680	617998092	531609132	7088122
	شهید فرهجه	450939161	169651130	27631080	1019080860	398490569	370859489	5223373
گمیشان	توحید	284937803	88785454	80850000	833014102	459290845	378440845	4790390
	چپاقلی	274890100	84433810	106930220	687304810	327980900	221050680	3070148
	پیوند گلستان	149562506	109965847	64845563	629490206	369961853	305116290	4358804
		144325960	139510387	39380000	547749896	263913549	224533549	2954389

افزایش قدرت خرید و امکانات مالی آنان خواهد شد، توجه بیش‌تری را می‌طلبد. و در نهایت اعطای وام‌های معیشتی، وام ساختمانی (برای احداث منازل مسکونی و خوابگاه صیادان) و توزیع وسایل صید به تقویت تعاونی‌ها و بارور شدن آن‌ها کمک خواهد کرد.

کمبود سرمایه و نقدینگی تعاونی‌های صیادی و عدم آشنایی مدیران آن‌ها با اصول تهیه و توزیع نیازمندی‌های صیادان از مسائل اساسی شرکت‌های تعاونی صیادی می‌باشد. آموزش و ترویج و گذراندن دوره‌های آموزشی از جمله دوره‌های آموزش دریانوردی، دوره سرویس موتورهای دیزلی یا بنزینی و نیز آموزش روش‌های صید با پخش فیلم‌های ویدئویی و سایر رسانه‌های تصویری، نقش مؤثری در افزایش بازدهی سرمایه و ضریب درآمدی و در نهایت

از آنجایی‌که اغلب صیادان شاغل در تعاونی‌ها در واقع کشاورزانی هستند که در ایام فراغت از کار صید، به امر کشاورزی و دامداری اشتغال می‌ورزند، بنابراین ضرورت توجه به دادن خدمات کشاورزی جهت افزایش درآمدی آن‌ها بیش‌تر احساس می‌شود. علاوه بر موارد ذکر شده، انجام کار فرهنگی مستمر در تعاونی‌های صیادی لازم است. همچنین به امور مالی شرکت‌ها با گذراندن دوره‌های حسابداری و کمک به آن‌ها در تهیه و تنظیم اصولی صورت‌های مالی و دفاتر قانونی و ثبت عملیات مالی و برگزاری همایش‌هایی برای افزایش آگاهی اعضای هیأت مدیره شرکت‌های تعاونی و نیز ایجاد تشکیل تعاونی‌های مصرف برای تهیه مایحتاج مورد نیاز صیادان و خانواده ایشان و رساندن بدون واسطه نیازهای جاری صیادان که باعث

میان مدت افزایش خواهد داد. صنعت صید استان از جمله فعالیت‌های مولد بوده و نقش مؤثر در تحول بخشیدن به شیوه‌های بهره‌برداری امکانات استانی دارد. باید توجه داشت که تاکنون مطالعه جامعی از برآورد هزینه‌های شرکت‌های تعاونی پره ماهیان استخوانی نشده است، به این دلیل نمی‌توان نتایج این تحقیق را مقایسه درستی با مطالعات موردی و پراکنده دیگران دانست. با توجه به سابقه دیرینه صنعت صیادی به شیوه‌های سنتی، توجه به توسعه این صنعت در یک برنامه بلندمدت ضروری بوده و در برنامه توسعه استانی در بخش صنعت شیلات یا صیادی، توسعه مقیاس ظرفیت‌های صیادی استانی باید مورد توجه قرار گیرد.

در سودآوری تعاونی‌های صیادی خواهد داشت. مضافاً این که این امر می‌تواند درک آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و شیوه‌های به‌کارگیری و انتقال اطلاعات، نوآوری‌ها و دانستنی‌های حرفه‌ای را بیش‌تر کند.

ادوات صیادان که از ملزومات اصلی کار تولیدی آنهاست، توسط سماکان و واسطه‌ها و نیز گاه‌آخذ وام و تسهیلات مالی با بهره از آنان باعث می‌شود که قیمت تمام شده محصولات دریایی با درآمد حاصل از صید متناسب نباشد و این امر ممکن است چرخه تولید و تحویل محصول را از مسیر اصلی خود منحرف نموده و راه قاچاق را هموارتر نماید. بنابراین ضرورت اعطای وام و تسهیلات لازم اعتباری با مهلت بازپرداخت حداقل سه ماه با کارمزد بانکی کم، علاوه بر جلوگیری از واسطه‌گری دلالان، جرات سرمایه‌گذاری صیادان را در یک برنامه

جدول 7- بررسی پارامترهای محاسبه شده سرمایه در استان گلستان در سال 1384-1385

دوره بازگشت سرمایه (سال)	نرخ بازگشت سرمایه (درصد)	سود خالص (ریال)	سرمایه اولیه (هزینه تجهیزات، ادوات، ماشین‌آلات)	شرکت‌های تعاونی صید	ناحیه صیادی
0/17	575/08	2082025396	362043965	چارقلی	
0/14	722/1	1647312526	228129315	قره‌سو	
0/22	453/96	1581011420	348274350	گلستان	
0/39	256/81	966938763	376516110	نیازآباد	میانکاله
0/24	409/64	159916109	390380000	شهید بهشتی	
0/44	227/82	1068932356	469200000	بصیرآباد	
0/46	218/18	898887580	412000000	مختومقلی	
0/16	631/38	2495115587	395183550	توماچلر	
0/24	420/45	1659524117	394703000	نمونه	
1/96	50/96	125213925	245725900	عظیم‌گل	
0/31	319/32	595345448	186441500	ابوحنیفه	خواجه‌نفس
1/2	83/18	321428753	386420000	شایان آیدین	
1/59	62/9	194979976	309989220	نور گلستان	
0/81	123/07	531609132	431944800	خزر گمیشان	
0/37	268/44	370859489	138155400	غنچه گمیشان	
1/07	93/62	378440845	404250000	شهید فره‌جه	گمیشان
2/42	41/34	221050680	534651100	توحید	
1/06	94/11	305116290	324227815	چپاقلی	
0/88	114/03	224533549	196900000	پیوند گلستان	

منابع

- عبدالملکی، ش.، 1383. سالانه حدود 11 هزار تن ماهی استخوانی صید می‌شود خبرگزاری کار ایران، ایلنا، 1383/4/28. کد خبر 113566.
- معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، 1384. وزارت جهاد کشاورزی، سازمان شیلات ایران، اداره کل شیلات استان گلستان.
- نیکی، م.، 1385. طرح استاندارد شدن صید پره امسال در استان گیلان اجرا می‌شود خبرگزاری جمهوری اسلامی، 1385/6/29.
- یحیایی، 1384. شروع صید ماهیان استخوانی در استان گلستان خبر: اداره کل شیلات، 30 مهر 1384.
- Brigham, E. and Pappas, J., 1972. Managerial Economic. The Dryden Press. Inc.

Archive of SID

**Evaluation of fish profitability by caught beach seine,
located in southeast of Caspian Sea, Golestan province**

***S. Yulghi¹, R. Ghorbani² and S.M. Aghili²**

¹Inland Aquatics stocks Research Center, Gorgan, ²Faculty of Fisheries,
Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources

Abstract

In this study, data collected and analyzed from nineteen fish beach seine cooperative companies, located in Golestan province, Caspian Sea. By fulfilling of question sheets in relation to stable and temporary expenditures, profitability, and payback period. Results showed that payback period is 0.14-2.42 years and mean yearly profit for each fisherman ranged between 1626155-41585259 Rl. In attention of traditional fisheries industry, development of fisheries capacity in Golestan province is necessary.

Keywords: Golestan province; Profitability; Fish beach sein

* Corresponding Author; Email: saeed393@yahoo.com